

Podstawy psychologii

wykład 3 26.04.2020

Prowadząca: dr Urszula Gembara

Zachowania prospołeczne - cd

Skończyliśmy poprzedni wykład na omawianiu teorii zachowań prospołecznych. Należy dodać, że zachowania prospołeczne zależą również od pewnych uwarunkowań sytuacyjnych.

- hipoteza przeładowania urbanistycznego: osoby mieszkające w miastach odbierają nadmierną ilość bodźców, chroniąc się przed tym, zamykają się, tzn nie odbierają bodźców zewnętrznych; unikają też kontaktu z innymi ludźmi; konsekwencją przeładowania urbanistycznego jest to, że nie dostrzega się bodźców wskazujących na potrzebę udzielenia komuś pomocy i nie udzielenie jej;

- efekt widza: prawidłowość, zgodnie z którą im większa jest liczba świadków, tym mniejsze prawdopodobieństwo, że ktoś udzieli pomocy; prawdopodobnie związane jest to z wyjaśnianiem zdarzeń niedookreślonych poprzez zachowanie innych ludzi(którzy też nic nie robią, bo obserwują bierność obserwatorów),stąd przekonanie, że nie trzeba interweniować dodatkowym czynnikiem jest rozproszenie odpowiedzialności, czyli przerzucenie jej na innych uczestników zdarzenia;

Motywacja w pomaganiu:

endocentryczna:tendencja do pomagania w innym w celu poprawienia własnego samopoczucia,

egzocentryczna: tendencja do pomagania innym w celu poprawienia ich samopoczucie.

Grupy społeczne

Grupa społeczna:

składa się z co najmniej dwóch osób,

osoby te mają poczucie przynależności do grupy,

charakteryzuje ich współzależność społeczna: wpływają na siebie, komunikują się, wywołują działania, mają wspólny cel (przynajmniej niektórzy badacze tak uważają).

Normy grupowe mają za zadanie ułatwienie osiągnięcia celów grupowych, czyli celów wspólnych dla danej grupy. Np. w szkole celem jest zdobycie wiedzy i umiejętności przez uczniów, a normy, które ułatwiają osiągnięcie tego celu, to np. zgłaszanie się do odpowiedzi na lekcji. W grupie terapeutycznej celem jest polepszenie funkcjonowania psychicznego, a normami – np. pomocność, dyskrecja i otwartość. Wskazują też na identyfikację z grupą.

Istnieją również grupy niespołeczne – są to np. osoby, które znajdują się w jednym miejscu i jednym czasie, ale nie mają poczucia przynależności (np. pasażerowie autobusu miejskiego).

Rodzaje grup i ich struktura:

- formalne: są tworzone odgórnie, mają często jasno określoną strukturę (np. pracownicy firmy, pracownicy szpitala),
 - nieformalne: są tworzone spontanicznie wokół wspólnych celów, zainteresowań (np. grupa przyjaciół),
- Czasami ten podział nie jest aż tak jednoznaczny, np.: klasa w szkole może być grupą zarówno formalną, jak i nieformalną.

Jednak grupy nieformalne mogą też mieć swoją nieformalną strukturę, gdzie można wyróżnić pewne role: np. lider zadaniowy – osoba, która inicjuje działania, lider emocjonalny – osoba, która dba o pozytywne emocje w grupie (poprzez chwalenie za zachowania prospołeczne), osoba która przeciwstawia się grupie, walczy z liderem, osoba, która zbiera agresję grupy, tzw:” kozioł ofiarny”. Takiej osobie trzeba umieć pomóc np.: poprzez podniesienie jej pozycji w grupie, czy złagodzenie napięcia w grupie.

Pracując z grupami, dobrze jest zdawać sobie z tego sprawę.

Zjawiska występujące związane z realizacją zadań (to może być przydatne w pracy zawodowej):

- zjawisko facylitacji społecznej: procesy, dzięki którym obecność innych osób wywiera intensyfikujący wpływ na zachowanie jednostki.
- próżniactwo społeczne: termin zaproponowany przez B. Latenè'a - spadek wysiłku wkładanego przez jednostkę w pracę grupowa w porównaniu z wysiłkiem wkładanym przez nią w pracy indywidualnej nad takim samym zadaniem; przyczyny próżniactwa społecznego upatrywane są w :
rozproszeniu odpowiedzialności za efekty pracy,
ograniczenie własnego wysiłku jako efekt założenia, że inni będą angażować się mniej (kierowanie się zasadą równości),

grupa pozwala na pewien rodzaj anonimowości, osoby nie zajmują się więc zadaniami, które uznają za nudne (strategia chowania się w tłumie), standardy wykonywania i oczekiwania w przypadku pracy grupowej nie są jasne, w związku z powyższym osoba nie wkłada maksymalnego wysiłku w wykonanie ich (wypełnianie standardu społecznego):

Procesy decyzyjne w w grupie:

- syndrom myślenia grupowego:” sposób myślenia, który charakteryzuje ludzi głęboko zaangażowanych w funkcjonowanie swojej grupy o wysokiej spójności, związany z tym, że motywacja jej członków do osiągnięcia jednomyślności przeważa nad motywacją do realistycznej oceny alternatywnych rozwiązań” (Wojciszke B., Doliński D., 2010 s.416 za on. aut.); na syndrom myślenia grupowego wpływa: wysoka spójność grupy, lider jest osobą dominującą, charyzmatyczną, grupa jest izolowana od innych informacji a podjęcie decyzji jest stresujące (presja czasu, brak kompetencji);
- preferowanie informacji podzielnych i ignorowanie niepodzielnych: informacje podzielne są to informacje powszechnie znane w grupie, a informacje niepodzielne – są znane tylko niektórym członkom.

Na str. 417 można przeczytać, jak uchronić się przed myśleniem grupowym.

Źródło: Wojciszke B., Doliński D., (2010) Psychologia społeczna W: Doliński D., Strelau J (red). Psychologia akademicka. Podręcznik t. 2, GWP (dostępna w sieci)

Procesy decyzyjne w grupie zostały przedstawione w interesujący sposób w filmie (fabularnym) z 1957r. pt: *Dwunastu gniewnych ludzi.*

Stereotypy i uprzedzenia

Postawa jest to względnie trwale ustosunkowanie się do przedmiotu postawy. Składa się z trzech komponentów:

- poznawczego: wiedza i sądy dot. przedmiotu postawy,
- emocjonalnego: emocje, pozytywne lub negatywne, związane z przedmiotem postawy,
- behawioralnego: zachowanie związane z przedmiotem postawy. (Aronson, Wilson, Akert, 1997)

Możemy więc mieć postawy wobec różnych elementów rzeczywistości – czytelnictwa, czekolady, poglądów politycznych, produktów, grup społecznych, systemu oświaty, religii, stylu w architekturze, własnej pracy itp.

Stereotyp: nadmierne uogólnienie, przypisanie określonych, identycznych cech wszystkim osobom należącym do danej grupy, bez uwzględnienia różnic między nimi (*Wojciszke, Doliński, 2010 s. 427*).

Stereotypy, jak widzimy, dotyczą zarówno cech, które określamy jako negatywne, jak i pozytywne. Mogą więc być stereotypy wobec np.: kobiet, mężczyzn, lekarzy, przedstawicieli mniejszości etnicznej.

Stereotypy wpływają na selektywność w spostrzeganiu i zapamiętywaniu informacji dot. danej grupy, to znaczy spostrzegamy i zapamiętujemy te informacje, które potwierdzają stereotyp.

Upředzenie jest to negatywna postawa wobec społecznie określonej grupy i wobec osoby, która jest spostrzegana jako przynależąca do grupy. (*Wojciszke, Doliński, 2010 s. 432*)

Dyskryminacja: nieuzasadnione negatywne zachowanie wobec członka albo członków określonej grupy (*Wojciszke, Doliński, 2010 s. 432*) Zachowania dyskryminacyjne związane są m. in. ze spiralą agresji i depersonalizacją oraz obwinianiem ofiary.

Stereotyp można rozumieć jako poznawczy komponent postawy, upředzenie jako emocjonalny komponent postawy, a dyskryminację – jako behawioralny.

Przyczyny upředzeń:

- teoria realnego konfliktu: podstaw konfliktu leży rywalizacja o zasoby, upředzenia dotyczą więc grupy, z którą rywalizuje się (np.: wojna o terytorium – upředzenia negatywne dotyczą wrogów),
- uczenie się postaw w procesie socjalizacji (np.: w wychowaniu w rodzinie dzieci uczą się negatywnych postaw wobec przedstawicieli jakiejś grupy od rodziców,
- potrzeba pozytywnej tożsamości: dewaluacja grupy obcej jest sposobem na poprawienie sobie samooceny,
- teoria osobowości autorytarnej: jest to zaburzenie, związane z istnieniem pewnych cech (sztywny stosunek do konwencjonalnych wartości i lęk przed karą za ich przekroczenie, skrajna identyfikacja z silnym autorytetem) na którego powstanie ma wpływ wychowanie (*Wojciszke, Doliński, 2010 s. 434*).

Przy tworzeniu się uprzedzeń ważne jest rozróżnienie na grupę własną (czyli tą z którą się osoba identyfikuje i czuje jej członkiem i grupę obcą (tą z którą osoba się nie identyfikuje). Wobec grupy własnej osoby są stronnicze, natomiast przedstawiciele grupy obcej postrzegani są jako podobni do siebie i podporządkowani grupie.

Negatywne stereotypy i uprzedzenia mogą prowadzić do zachowań dyskryminacyjnych.

Jak przeciwdziałać stereotypom i uprzedzeniom?

- rozwiązywanie konfliktów międzygrupowych np. poprzez negocjacje,
- międzygrupowe kontakty interpersonalne - w przedstawicielach grupy obcej dostrzega się cechy indywidualne,
- wpajanie pozytywnych wzorców w procesie wychowania np.: docenianie różnorodności i wartości osobowych,
- tworzenie tzw grup minimalnych, czyli znajdowanie jakiejś cechy, nawet pozornie mało istotnej, która łączy osoby z różnych grup (np. preferencje kulinarne, kolor butów).

Bibliografia:

Aronson E., Wilson, T.D., Akert R.M. (1997) Psychologia społeczna. Serce i umysł. Zysk i Ska Wojciszke B., Doliński D., (2010) Psychologia społeczna W: Doliński D., Strelau J (red). Psychologia akademicka. Podręcznik t. 2, GWP (dostępna w sieci)

Pytania dotyczące treści wykładu proszę kierować na moją skrzynkę mailową. Proszę umieścić następujące dane: nazwisko, imię, kierunek, przedmiot, data wykładu. Pozdrawiam Państwa.

dr Urszula Gembara